

NOTA DE PREMSA

comunicacio@iphes.cat
www.iphes.cat

Un nou estudi al jaciment de Lezetxiki (Arrasate, Guipúscoa) confirma la presència de neandertals molt més tard del que es pensava

Les conclusions publicades a la revista *American Journal of Biological Anthropology* també confirmen que les restes dentals analitzades són les úniques pertanyents a neandertals adults de la regió dels Pirineus occidentals

Tarragona, 2 febrer de 2023. L'aplicació de les metodologies més actuals a l'anàlisi de les restes humanes procedents del jaciment de Lezetxiki (Arrasate, Guipúscoa), han permès confirmar que es tracten de **restes pertanyents als neandertals**. Així ho ha constatat un equip de recerca internacional que ha analitzat dues restes dentals aïllades recuperades durant els treballs d'excavació arqueològica en aquest jaciment tant emblemàtic de la cornisa cantàbrica. Els resultats d'aquest estudi, publicats a la revista *American Journal of Biological Anthropology*, permeten confirmar una **presència neandertal tardana al nord de la Península ibèrica**.

La recerca ha estat coordinada per l'investigador de la Universitat de Bordeux, Diego López-Onaindia, a la qual hi han participat la Marina Lozano, investigadora de l'Institut Català de Paleoeologia Humana i Evolució Social (IPHES-CERCA) i de la Universitat Rovira i Virgili (URV), l'Aida Gómez-Robles, investigadora de la University College London, Natural History Museum London, l'Álvaro Arrizabalaga, de la Universidad del País Vasco i la M. Eulàlia Subirà, de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i membre del Grup de Recerca en Antropologia Biològica (GREAB).

Un jaciment emblemàtic

El jaciment de Lezetxiki es troba situat en el municipi d' Arrasate (Guipúscoa, País Basc), enmig d'un complex càrstic amb diverses cavitats parcialment desmantellades. Tot i ser descobert l'any 1927, van haver de passar gairebé trenta anys per tal que s'iniciessin excavacions sistemàtiques en aquest indret. Aquestes excavacions es van dur a terme en dues fases. La primera, entre el 1956 i el 1968,

sota la direcció de J.M. Barandiarán i la segona, entre el 1996 i el 2018, sota la direcció d'Álvaro Arrizabalaga i Maria José Iriarte-Chiapusso.

Fotografia de l'excavació de J.M. Barandiarán i J. Altuna en el jaciment de Lezetxiki l'any 1963. Foto: Eusko Jauriaritza

Imatge de les excavacions noves en el jaciment de Lezetxiki.

Aquesta àmplia tradició arqueològica, fa que el jaciment de Lezetxiki sigui considerat un **jaciment històric de referència pel coneixement de la prehistòria**, especialment al nord de la Península Ibèrica. Al llarg de la seva seqüència estratigràfica hi ha representada pràcticament totes les fases culturals de la prehistòria, amb nivells corresponents al Paleolític inferior, mitjà i superior, i ha proporcionat restes corresponents a diferents grups humans.

Moments de transició

Aquesta successió d'ocupacions per part de diferents grups humans al llarg del temps és un element molt important per als investigadors, especialment pel què fa als moments de transició.

Aquest és el cas del nivell III del jaciment de Lezetxiki. En aquest nivell hi ha representades eines de pedra corresponents al període cultural conegut com a Mosterià; és a dir, del període cultural corresponent als neandertals. Però, alhora, en aquest mateix nivell s'han recuperat eines típiques del període Aurinyacià; és a dir, el període cultural corresponent a l'*Homo sapiens*. Aquest període de **transició entre el Mosterià i l'Aurinyacià és justament un dels aspectes més importants**

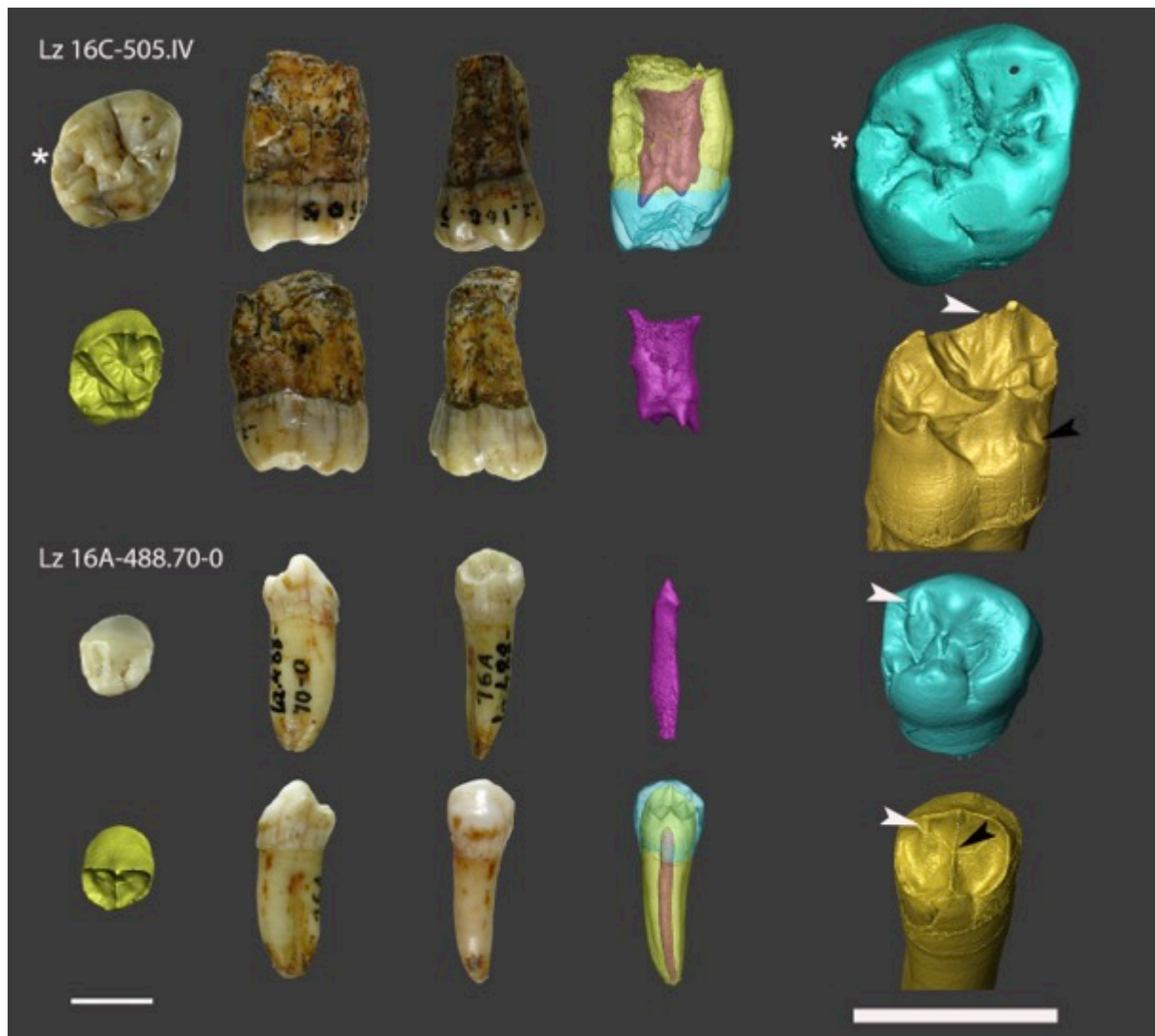
que proporciona el jaciment, pel fet de tractar-se d'un moment en el qual els neandertals van ser substituïts pels humans anatòmicament moderns.

Les datacions radiocarbòniques del nivell III han permès determinar la importància cronològica dels dos subnivells detectats durant les excavacions: el IIIa amb cronologia aurinyaciana 39.5-32.6 ky cal BP i el IIIb, amb cronologia mosteriana, de com a mínim 46.5 ky BP. A més, els conjunts lítics recuperats en aquest nivell s'havien considerat plenament mosterians en un primer moment. No obstant, els darrers estudis els classifiquen com a aurinyacians.

Les dents han sigut claus

En aquest context de reassignació cronològica i tipològica del material d'aquest nivell, es feia necessari re-estudiar les restes dentals ja que tot això posava en dubte la seva assignació taxonòmica als neandertals.

Les dents estudiades, **una dent molar superior i una premolar inferior**, procedents de les excavacions sistemàtiques dutes a terme per Barandiarán trobades el 1966, han sigut objecte d'una nova anàlisi paleoantropològica, amb l'aplicació de noves tècniques i mètodes com l'estudi de la morfologia externa i interna (anàlisi dels teixits dentals) a partir d'escanejats per microtomografia computaritzada i morfometria geomètrica. Els resultats obtinguts d'aquests anàlisis s'han comparat amb d'altres espècimens coneguts en el registre fòssil del Pleistocè mitjà, tant de neandertals, com d'humans moderns del paleolític superior i humans moderns del neolític. La conclusió és contundent: **tots els indicadors obtinguts són consistents amb una classificació neandertal de les restes.**

Restes dentals de Lezetxiki procedents de l'excavació Barandiarán l'any 1966 i que han sigut assignades a neandertals. Foto: Marina Lozano / IPHES-CERCA

Malgrat que hi ha d'altres jaciments com Axlor (Biscaia) o Arrillor (Àlaba) que també han proporcionat restes dentals adscrites als neandertals, en ambdós casos es tracta de restes pertanyents a individus infantils. En aquest cas, doncs, les restes dentals del jaciment de Lezetxiki esdevenen **les úniques dents pertanyents a neandertals adults de la regió dels Pirineus occidentals** recuperades en l'actualitat.

Aquesta reassignació de les restes, juntament amb les noves dades procedents de datacions radiomètriques dels nivells de Lezetxiki, confirmen una **presència neandertal molt més tardana del que es pensava al nord de la Península Ibèrica** en aquest període de transició entre el Paleolític mitjà i el superior.

Article:

López-Onaindia, D., Lozano, M., Gómez-Robles, A., Arrizabalaga, A., Subirà, M.E. 2023 Neanderthal teeth from Lezetxiki (Arrasate, Iberian Peninsula): New insights and reassessment. *American Journal of Biological Anthropology*, DOI: 10.1002/ajpa.24694